

تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۵، پاییز ۱۳۹۴

عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان تهران

مهناز نظریان^{۱*}، محمود حسینی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۶/۲۰

چکیده

هدف اصلی این تحقیق بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان تهران بود. روش تحقیق توصیفی-همبستگی و جامعه آماری مورد مطالعه شامل اعضای تعاونی‌های کشاورزی استان تهران بود. با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه ۲۶۰ نفر تعیین گردید که این تعداد به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسش‌نامه بود که روایی آن با نظر استادان و صاحب‌نظران دانشگاه و سازمان‌های تعاونی و پایایی آن با آزمون مقدماتی و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha = 0.92$) تأیید شد. نتایج تحقیق نشان داد که اکثریت پاسخگویان (۴۰/۴ درصد) اعتقاد دارند که تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی در حد زیاد و مهم‌ترین عامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی این تعاونی‌ها قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌هاست.

واژه‌های کلیدی: تعاونی‌های کشاورزی، کارآفرینی، توسعه کارآفرینی

---

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

تهران

E-mail: mnazarian42@yahoo.com

*نویسنده مسئول

۲. استاد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تهران

مقدمه

به اعتقاد برخی از صاحب نظران اقتصادی و اجتماعی، نظام تعاونی روشی بی بدیل و ممتاز برای ایجاد فرصت های کسب و کار است. بر اساس آخرین آمارهای موجود اتحادیه بین‌المللی تعاون، تعاونی ها توانسته‌اند تقریباً ۱۰۰ میلیون شغل ایجاد کنند. در بحث ایجاد اشتغال، موفقیت تعاونی ها به حدی بوده است که سازمان ملل در برنامه توسعه هزاره و در راستای نصف کردن تعداد فقرا در سال ۲۰۱۵، نقش قابل توجهی را برای تعاونی ها به عنوان ابزار اصلی در این مسیر قائل شده است.

یکی از انواع تعاونی‌ها، تعاونی های کشاورزی می باشند. تعاونی های کشاورزی شرکت‌های اقتصادی با اهداف اقتصادی، مالی، کارآفرینی و ایجاد فرصت شغلی برای اعضای خود هستند. به طور کلی، یکی از راه های عملی جهت کاهش نرخ بیکاری به خصوص در میان قشر تحصیل کرده دانشگاهی، تعاون و همکاری میان افراد در قالب شرکت‌های تعاونی است. لذا تعاونی‌ها در ایجاد اشتغال، کاهش نرخ تورم، توسعه مشارکت‌های جمعی و تأمین عدالت اجتماعی و اقتصادی نقش مؤثری دارند (طهماسبی گنججور و لبافی، ۱۳۸۴).

امروزه به رغم شواهدی مبنی بر موفقیت تعاونی ها و پیشرفت های قابل توجه این تشکل ها در نقاط مختلف دنیا و در نظام‌های متفاوت اقتصادی، متأسفانه شاهد هستیم که در کشور ما با وجود تأکیدی که در ادوار مختلف برنامه‌های توسعه کشور و نیز سیاست های ابلاغی اصل ۴۴ بر توسعه نقش و جایگاه بخش تعاون در اقتصاد کشور شده است، هنوز تعاونی ها نتوانسته‌اند به جایگاه واقعی خود در عرصه های اقتصادی و اجتماعی دست یابند و همچنان روح بی‌اعتمادی و تردید نسبت به کارآمدی این ساختار بر بدنه اقتصادی کشور حکم فرمات. این نشان می‌دهد که تعاونی‌ها در کشور ما موفق نبوده‌اند و لذا باید کارآفرین شوند. از سوی دیگر، محققین کارآفرینی را یک متغیر میانجی می‌دانند و از ویژگی تسریع کنندگی برای توصیف کارآفرینی در توسعه اقتصادی استفاده می‌کنند. آن‌ها معتقدند که کارآفرینی به عنوان یک تسریع‌کننده، جرقه رشد و توسعه اقتصادی را در زمینه‌های مختلف می‌زند.

اما فصل مشترک کارآفرینی با شرکت‌های تعاونی در این است که شرکت‌های تعاونی نیز تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بر توسعه اجتماعی - اقتصادی جوامع تحت پوشش خود دارند و تعاونی‌های مختلف از طریق فعالیت‌ها و برنامه‌ریزی‌های خود علاوه بر آنکه از جمله بزرگ‌ترین بنگاه‌های اقتصادی در امر تولید به حساب می‌آیند، کارآفرین و درآمدزا نیز هستند و از این رو توجه به توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها یک امر ضروری به حساب می‌آید (Ehrmann & Breitenacker, 2005). واژه کارآفرینی برای اولین بار توسط ریچارد کانتیلون^۱ (اقتصاددان) در اوایل قرن ۱۸ برای توصیف فعالان اقتصادی که انجام هزینه‌های مشخصی را بر عهده می‌گیرند ولی انتظار درآمد نامعین و توأم با ریسک در آینده را دارند به کار برده شد.

توسعه کارآفرینی فرایند منسجم شناسایی، انگیزش، آموزش، مشاوره و حمایت است که هدف آن تربیت کارآفرینان بیشتری است تا آن‌ها شرکت‌های جدیدی را به وجود آورند. این برنامه یک برنامه توسعه منابع انسانی است (اکبری، ۱۳۸۶).

این در حالی است که رسیدن به توسعه و اشتغال در همه بخش‌ها، از جمله بخش مهم کشاورزی، از دغدغه‌های اصلی مسئولان در کشور ماست. لذا توجه به توسعه کارآفرینی و نیز حمایت از کارآفرینان در این بخش ضرورتی انکارناپذیر می‌باشد. از طرفی، نظر به اینکه کشاورزی محور توسعه در ایران تلقی می‌شود، توجه به کارآفرینی و ایجاد بستری مناسب برای ظهور کارآفرینان و حمایت از آن‌ها از وظایف نهادهای دولتی می‌باشد و دولت می‌بایست زمینه ظهور و رشد کارآفرینی در این بخش را فراهم کند. به طور کلی کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی به مفهوم نوآوری و یا ایجاد حرفه‌ای تازه در یکی از زیربخش‌های کشاورزی است. دستیابی به این مهم تنها وقتی میسر است که با ایجاد بسترهای فرهنگی و اجتماعی لازم در بخش کشاورزی و فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مقتضی برای کارآفرینان بخش کشاورزی به توسعه فرهنگ و تقویت روحیه کارآفرینی نیز اقدام گردد (سلیمان پور، ۱۳۸۵).

توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی مزیت‌هایی شامل ایجاد اشتغال، بهبود کیفیت زندگی، توزیع متناسب درآمد، بهره‌برداری از منابع و فعال شدن آن‌ها در بهره‌وری عظیم ملی را به همراه دارد (طهماسبی گنجور و لبافی، ۱۳۸۴).

نتایج پژوهش مقصودی و جهانبانی (۱۳۸۹) تحت عنوان " بررسی راهکارهای توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی اهواز" نشان داد که عوامل اقتصادی، شامل تسهیلات اعتباری و وام های کم بهره به همراه عواملی چون خصوصیات اعضا، سطح تحصیلات و اعتماد به نفس در کنار عوامل شخصی، مانند تجربیات ناخوشایند دوران کودکی، نقش کاملاً معنی داری در توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی ایفا می کنند.

یافته های تحقیق دنیایی و یعقوبی (۱۳۹۰) تحت عنوان " راهکارهای تقویت کارآفرینی در شرکتهای تعاونی کشاورزی استان زنجان" نشان داد از دیدگاه مدیران. ارائه حمایت های مالی و مالیاتی، اصلاح قوانین و مقررات بانکی و سازگار نمودن آن با شرایط کارآفرینان و تدوین سند ملی توسعه کارآفرینی مهم ترین عوامل در تقویت کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی می باشند. ایمنی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان "آسیب شناسی تعاونی های کارآفرینی زنان روستایی" تأثیر عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را بر کارآفرینی زنان روستایی مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و کارآفرینی زنان روستایی وجود دارد.

پژوهش ملک محمدی و همکاران (Malek Mohammadi et al., 2011) تحت عنوان "نقش تعاونی های کشاورزی در توسعه کارآفرینی" نشان داد که با ۹۵٪ اطمینان، بین متغیرهای اطلاع رسانی، حمایت مالی و اعتباری، ویژگی های اجتماعی تعاونی های کشاورزی، ویژگی های اقتصادی تعاونی های کشاورزی، بازاریابی و توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. در مجموع، عوامل فوق ۵۷٪ از عوامل مؤثر بر ترویج و توسعه کارآفرینی توسط تعاونی های کشاورزی را تبیین کردند.

بنابراین می توان گفت برای تبدیل شدن تعاونی ها به سازمان های کارآفرین عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی و ... دخیل می باشند که با توجه به تحقیقات ملک محمدی و همکاران (Malak Mohammadi et al., 2011)، مراد نژاد و همکاران (Moradnezehadi et al., 2007)،

و پوراآتشی و همکاران (Pouratashi et al., 2007) از میان این عوامل، عوامل اقتصادی یکی از مهم‌ترین آن‌هاست.

از سوی دیگر، با توجه به گفته‌های مدیر کل تعاونی‌ها، تعداد تعاونی‌های استان تهران نسبت به گذشته کاهش یافته است که شاید علت این امر شرایط تعاونی‌ها در گذشته و بی‌توجهی نظام و دستگاه‌های دولتی به آن‌ها باشد. این بی‌توجهی موجب شده است بخش تعاون در اقتصاد کشور تضعیف شود و تعاونی‌ها به تعطیلی کشیده شوند و انگیزه آن‌ها کاهش یابد. همچنین بر اساس گفته‌های مدیرکل تعاونی‌ها، ۱۵۶۰۰ تعاونی مشغول به کار در زمینه‌های مختلف در استان تهران وجود دارند که ۹٪ تعاونی‌های کل کشور را در برمی‌گیرند. با توجه به این ظرفیت بالا می‌توان گفت بستر مناسبی برای سرمایه‌گذاری در این حوزه وجود دارد (روزنامه بازار کار، ۱۳۹۱).

برپایه مطالب پیش‌گفته، تحقیق حاضر به دنبال بررسی عوامل اقتصادی مؤثر در توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان تهران می‌باشد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی بوده و به روش توصیفی-همبستگی انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل ۷۴۳۸۸ نفر از اعضای تعاونی‌های کشاورزی استان تهران می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۲۶۰ نفر تعیین شد:

$$n = \frac{Nt^2s^2}{Nd^2 + t^2s^2}$$

$$n = \frac{74388(3.841)(79.55)}{74388(1.68) + (3.841)(79.55)} = 260$$

N = حجم کل جامعه

t = مقدار t استیودنت با ۹۵ درصد اطمینان

S² = بیشترین واریانس متغیر مستقل (عوامل اقتصادی) ۲۰ پرسش نامه که در مرحله پیش‌آزمون به دست آمده است و برابر با ۷۹/۵۵ می‌باشد.

n = حجم نمونه

نمونه‌های تحقیق به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب از میان اعضای تعاونی‌های کشاورزی استان تهران انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات به شیوه میدانی و با استفاده از پرسش‌نامه صورت گرفته است. در این تحقیق متغیرهای مستقل عبارت‌اند از: میزان دسترسی به اعتبارات و سرمایه، حمایت‌های مالی و مالیاتی، میزان رضایت از درآمد حاصل از کار، پشتوانه مالی خانوادگی، وجود بازار رقابتی، امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی، قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها، درآمد ماهانه خانواده، بهره‌گیری از وام‌های کم‌بهره، استفاده از شبکه‌های بانکی کارا و مناسب. متغیر وابسته در این تحقیق توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی می‌باشد که برای سنجش آن از ۸ گویه در قالب طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای استفاده شد.

به منظور تعیین روایی پرسش‌نامه چندین نسخه از آن در اختیار استادان و کارشناسان تعاونی‌های کشاورزی قرار گرفت. برای تعیین اعتبار پرسش‌نامه نیز از ۲۰ نفر از اعضای تعاونی‌های کشاورزی استان تهران آزمون مقدماتی گرفته شد. پس از استخراج داده‌ها، ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۲ محاسبه گردید که قابل قبول و مطلوب می‌باشد. داده‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد.

نتایج و بحث

متوسط سن اعضای تعاونی‌های کشاورزی استان تهران برابر با ۳۹ سال است. اکثریت اعضای تعاونی‌ها (۷۳/۸ درصد)، با فراوانی ۱۹۲ نفر مرد می‌باشند. حدود ۴۶ درصد آنان دارای تحصیلات زیر دیپلم و ۳۸/۸ درصد نیز دارای دیپلم علوم انسانی‌اند. میانگین سابقه کار در تعاونی حدود ۱۰ سال می‌باشد. ۷۴/۷ درصد از افراد در هیئت مدیره عضویت نداشتند و میانگین سابقه عضویت اعضای هیئت مدیره حدود ۲ سال بوده است. حدود ۵۱ درصد از اعضا تجربه راه اندازی کسب و کار مستقل را نداشتند. ۶۷/۳ درصد از پاسخگویان بیان داشتند که هیچ دوره آموزشی در زمینه کارآفرینی در تعاونی‌ها برای آن‌ها برگزار نشده است.

به منظور شناخت وضعیت توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی استان تهران از ۸ گویه در قالب طیف لیکرت ۵ گزینه ای استفاده شد. با توجه به امتیاز خیلی زیاد (۵) و خیلی کم (۱)، کمترین و بیشترین امتیاز برای هر پاسخگو به ترتیب $8=1 \times 8$ و $40=5 \times 8$ می باشد. از این رو همه گویه ها با هم جمع و مجدداً کدبندی شدند به گونه ای که امتیازهای ۸-۱۳ (خیلی کم)، ۱۴-۲۰ (کم)، ۲۱-۲۷ (متوسط)، ۲۸-۳۴ (زیاد) و ۳۵-۴۰ (خیلی زیاد) طبقه بندی شدند. به طور کلی نظر اعضای تعاونی ها نشان داد که وضعیت توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی استان تهران (با ۳۶/۵ درصد) در حد متوسط بوده است (جدول ۱).

جدول ۱. ارزیابی وضعیت توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی استان تهران (n=۲۶۰)

طیف ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
خیلی کم (۸-۱۳)	۳۱	۱۲/۰	۱۲/۱	۱۲/۱
کم (۱۴-۲۰)	۲۵	۹/۷	۹/۷	۲۱/۸
متوسط (۲۱-۲۷)	۹۵	۳۶/۳	۳۶/۵	۵۸/۳
زیاد (۲۸-۳۴)	۵۷	۲۲/۰	۲۲/۱	۸۰/۴
خیلی زیاد (۳۵-۴۰)	۵۱	۱۹/۶	۱۹/۷	۱۰۰
بدون پاسخ	۱	۰/۴		
جمع	۲۶۰	۱۰۰		

مأخذ: یافته های تحقیق

نما: متوسط

به منظور شناسایی و اولویت بندی عوامل از ضریب تغییرات استفاده شد. طبق اطلاعات جدول ۲، گویه خلاقیت و نوآوری در کار (۰/۲۸) در بالاترین اولویت و گویه تبدیل ایده خلاق به ثروت (۰/۶۱) در پایین ترین اولویت قرار گرفته است.

جدول ۲. اولویت بندی وضعیت توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان تهران

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	گویه ها
۱	۰/۲۸	۰/۹۹	۳/۴۸	خلاقیت و نوآوری در کار
۲	۰/۳۲	۱/۰۸	۳/۲۹	ارائه روشی جدید در فرایند تولید
۳	۰/۳۳	۱/۱۲	۳/۳۶	شناسایی و برآورده کردن نیازها
۴	۰/۴۱	۱/۲۰	۲/۹۲	تولید محصولات جدید
۵	۰/۵۲	۲/۰۱	۳/۸۴	خطر پذیری در فعالیت های تولیدی و اقتصادی
۶	۰/۵۶	۲/۰۶	۳/۶۴	خوداشتغالی
۷	۰/۶۰	۲/۰۷	۳/۴۳	دگراشتغالی
۸	۰/۶۱	۲/۵۱	۴/۰۶	تبدیل ایده خلاق به ثروت

مأخذ: یافته‌های تحقیق

* طیف ارزیابی: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

به منظور شناخت میزان تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی از ۱۰ گویه در قالب طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای استفاده شد. با توجه به امتیاز خیلی زیاد (۵) و خیلی کم (۱)، کمترین و بیشترین امتیاز برای هر پاسخگو به ترتیب $10 \times 1 = 10$ و $10 \times 5 = 50$ می‌باشد. از این رو همه گویه ها با هم جمع و مجدداً کدبندی شدند به گونه ای که امتیازهای ۱۰-۱۸ (خیلی کم)، ۱۹-۲۶ (کم)، ۲۷-۳۴ (متوسط)، ۳۵-۴۲ (زیاد) و ۴۳-۵۰ (خیلی زیاد) طبقه بندی شدند. با توجه به اطلاعات جدول ۳، اکثریت افراد مورد مطالعه (۴۰/۴ درصد)، میزان تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی را در حد زیاد می دانند و تنها (۵/۱ درصد) افراد میزان تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی را در حد خیلی کم می دانند.

جدول ۳. توزیع فراوانی تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی (n=۲۶۰)

طیف ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
خیلی کم (۱۰-۱۸)	۱۳	۵/۰	۵/۱	۵/۱
کم (۱۹-۲۶)	۵۴	۲۰/۸	۲۱/۲	۲۶/۳
متوسط (۲۷-۳۴)	۵۶	۲۱/۵	۲۲/۰	۴۸/۲
زیاد (۳۴-۴۲)	۱۰۳	۳۹/۶	۴۰/۴	۸۸/۵
خیلی زیاد (۴۳-۵۰)	۲۹	۱۱/۲	۱۱/۴	۱۰۰/۰
بدون پاسخ	۵	۱/۹		
جمع	۲۶۰	۱۰۰		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نما: زیاد

از دیدگاه اعضای تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه، متغیر وجود بازار رقابتی بیشترین نقش را در توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی داشته است (جدول ۴). به طور کلی می‌توان گفت که عوامل اقتصادی تأثیر مهمی در توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی داشته‌اند که باید به آن‌ها توجه بیشتری شود.

جدول ۴. اولویت بندی تأثیر عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	گویه‌ها
۱	۰/۳۱	۱/۰۹	۳/۵۱	وجود بازار رقابتی
۲	۰/۳۴۷	۱/۱۲	۳/۲۲	پشتوانه مالی خانوادگی
۳	۰/۳۴۹	۱/۲۵	۳/۵۸	حمایت‌های مالی و مالیاتی
۴	۰/۳۵	۱/۱۸	۳/۳۷	میزان رضایت از درآمد حاصل از کار
۵	۰/۳۶	۱/۳۰	۳/۵۳	میزان دسترسی به اعتبارات و سرمایه
۶	۰/۳۷	۱/۲۸	۳/۳۸	استفاده از شبکه‌های بانکی کارا و مناسب
۷	۰/۴۱	۱/۳۸	۳/۳۲	بهره‌گیری از وام‌های کم بهره
۸	۰/۴۵	۱/۱۶	۳/۴۸	امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی
۹	۰/۵۲	۲/۲۰	۴/۱۹	قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها
۱۰	۰/۶۰	۲/۴۸	۴/۱۰	درآمد ماهانه خانواده

مأخذ: یافته‌های تحقیق

*طیف ارزیابی: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون بیانگر آن است که بین متغیرهای قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی ها و درآمد ماهانه خانواده با متغیر توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی رابطه مثبت و معنی داری در سطح ۵ درصد خطا وجود دارد. همچنین بین متغیرهای بهره گیری از وام های کم بهره، امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی و میزان دسترسی به اعتبارات و سرمایه با متغیر وابسته توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی رابطه مثبت و معنی داری در سطح ۱ درصد خطا وجود دارد (جدول ۵).

جدول ۵. نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق با توسعه کارآفرینی در

تعاونی های کشاورزی

ردیف	متغیرهای تحقیق	r	P
۱	وجود بازار رقابتی	۰/۰۷۷	۰/۲۱۶
۲	پشتوانه مالی خانوادگی	۰/۰۵۲	۰/۴۰۲
۳	حمایت های مالی و مالیاتی	۰/۰۷۷	۰/۲۱۸
۴	میزان رضایت از درآمد حاصل از کار	۰/۰۸۴	۰/۱۷۹
۵	میزان دسترسی به اعتبارات و سرمایه	۰/۱۷۶ ^{°°}	۰/۰۰۵
۶	استفاده از شبکه های بانکی کارا و مناسب	۰/۰۲۵	۰/۶۹۲
۷	بهره گیری از وام های کم بهره	۰/۴۹۰ ^{°°}	۰/۰۰۰
۸	امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی	۰/۲۰۸ ^{°°}	۰/۰۰۱
۹	قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی ها	۰/۱۲۹ °	۰/۰۳۸
۱۰	درآمد ماهانه خانواده	۰/۱۲۷ °	۰/۰۴۱

مأخذ: یافته های تحقیق

**= معنی داری در سطح ۰/۰۵ * ** = معنی داری در سطح ۰/۰۱

نتایج حاصل از تأثیر جمعی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی از طریق معادله خط رگرسیون چندمتغیره گام به گام نشان می‌دهد که به ترتیب ۳ متغیر وارد معادله رگرسیون چند متغیره شدند که در زیر به شرح آن‌ها پرداخته می‌شود:

در گام اول، متغیر X_9 یعنی قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها، وارد معادله گردید بدین مفهوم که متغیر مزبور بیشترین تأثیر را داشته به طوری که به تنهایی حدود ۲۴٪ تغییرات متغیر وابسته توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی را تبیین نموده است.

در گام دوم، پس از متغیر X_9 ، متغیر X_{10} یعنی درآمد ماهانه خانواده وارد معادله شد که به همراه متغیر X_9 حدود ۲۸٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند.

در گام سوم، متغیر امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی یعنی X_8 وارد معادله رگرسیون گردید. با مشاهده ضریب تعیین به دست آمده می‌توان اظهار کرد که حدود ۳۲٪ از تغییرات متغیر وابسته توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی ناشی از این سه متغیر می‌باشد (جدول ۶).

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیونی به روش گام به گام

Std	R ²	R ²	R	متغیر	مراحل
۱۴/۵۳	۰/۲۳۷	۰/۲۴۰	۰/۴۹۰	قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها (X_9)	۱
۱۴/۱۰	۰/۲۸۱	۰/۲۸۷	۰/۵۳۶	درآمد ماهانه خانواده (X_{10})	۲
۱۳/۷۶	۰/۳۱۵	۰/۳۲۳	۰/۵۶۹	امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی (X_8)	۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به جدول ۷، معادله خط رگرسیون بر اساس β به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۷. میزان تأثیر متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون

Sig	t	Beta	خطای استاندارد	B	متغیر
۰/۰۰۰	۹/۸۳۱	۰/۵۰۷	۰/۱۰۲	۰/۹۹۸	قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها (X_9)
۰/۰۰۰	۳/۸۴۵	۰/۱۹۹	۰/۰۸۳	۰/۳۱۹	درآمد ماهانه خانواده (X_{10})
۰/۰۰۰	۳/۶۹۸	۰/۱۹۱	۰/۷۸۹	۲/۹۱۷	امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی (X_8)
-	۴/۱۷۴	-	۲/۹۴۹	۱۲/۳۱۱	عدد ثابت

$$Y = 0.507 X_9 + 0.199 X_{10} + 0.191 X_8$$

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج این مطالعه نشان داد که در زمینه اولویت‌بندی عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی متغیرهای وجود بازار رقابتی و پشتوانه مالی خانوادگی به ترتیب در بالاترین اولویت‌ها قرار گرفتند. نتایج تحقیقات غیاثوند غیاثی و همکاران (۱۳۹۱) و انصاری و همکاران (۱۳۸۸) نیز موارد فوق را مورد تأیید قرار می‌دهند. بر اساس نتایج به دست آمده از ضریب همبستگی پیرسون، بین میزان دسترسی به اعتبارات و سرمایه، بهره‌گیری از وام‌های کم‌بهره و امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی با توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی در سطح ۱ درصد خطا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. مقصودی و جهانبانی (۱۳۸۹) و ملک‌محمدی و همکاران (Malek Mohammadi et al., 2011) در تحقیقات خود به همبستگی بین این عوامل با توسعه کارآفرینی اشاره کردند. همچنین بین قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها و درآمد ماهانه خانواده با توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی در سطح ۵ درصد خطا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این یافته در تأیید تحقیق عزیزی و حسینی (۱۳۸۶) می‌باشد.

نتایج حاصل از تأثیر جمعی متغیرهای مستقل تحقیق بر متغیر وابسته توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی از طریق رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام نشان داد که متغیرهای قوانین شفاف اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها، درآمد ماهانه خانواده و امکان دسترسی به اطلاعات اقتصادی تأثیر مثبتی بر توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی داشته‌اند که در تحقیقات کلب و بومس (Kolb & Bomess, 2004) و عزیزی و حسینی (۱۳۸۶) نیز تأثیر این عوامل تأیید و گزارش شده است. به طور کلی متغیرهای مذکور ۳۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کردند.

با توجه به یافته‌های تحقیق حاضر پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- دولت و تعاونی‌ها سیاست‌های مربوط به قوانین اقتصادی و مالیاتی تعاونی‌ها را شفاف و صریح بیان نمایند، زیرا یکی از نکات اساسی در مورد موفقیت سازمان‌ها، شفاف بودن راهبردها و سیاست‌های سازمان است که در نهایت تضمینی برای موفقیت اهداف سازمان می‌باشد.
- برای تقویت و تأمین مالی اعضای تعاونی‌ها، شرکت‌های بیمه تعاون و صندوق ضمانت اعتباری تعاون ایجاد گردد.
- پرداخت اعتبار در حد توان مالی اعضا و ایجاد تسهیلات جهت بازپرداخت آسان‌تر اقساط در نظر گرفته شود.
- ساز و کاری مناسب جهت برقراری ارتباط شبکه‌ای اعضای تعاونی‌های کشاورزی با بازار مصرف به منظور بازاریابی محصولات کشاورزی و مصنوعات خانگی اتخاذ گردد.
- ایجاد پیوندهای اقتصادی و تعیین بازارهای هدف برای اعضای تعاونی‌ها به منظور تقویت بنیان‌های مالی و اقتصادی اعضا در نظر گرفته شود.

منابع

- اکبری، ک. (۱۳۸۶). نقش نظام آموزشی- پژوهشی در توسعه کارآفرینی. تهران: سازمان انتشارات جهاد کشاورزی.
- انصاری، م. ت. و سلمانی زاده، ع. (۱۳۸۸). بررسی عوامل محیطی مؤثر بر توسعه کارآفرینی کارآفرینان کشور. مجله پژوهش نامه مدیریت، ۱(۱)، ۸۷-۱۱۰.
- ایمنی، س. (۱۳۸۷). آسیب شناسی تعاونی‌های کارآفرینی زنان روستایی. اولین همایش ملی تعاون و کارآفرینی. ۲۹ آبان ۱۳۸۷. تهران.
- دنیایی، ح. و یعقوبی، ج. (۱۳۹۰). راهکارهای تقویت کارآفرینی در شرکتهای تعاونی کشاورزی استان زنجان از دیدگاه مدیران تعاونی‌ها، مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی

- ظرفیت های بخش تعاون در توسعه اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی، ۲۷ و ۲۸ فروردین ۱۳۹۰، جزیره کیش.
- روزنامه بازار کار. (۱۰ تیر ۱۳۹۱). پرداخت تسهیلات ۷ درصدی به فعالان تعاونی های کشاورزی استان تهران. ۱۲(۷۰۲)، ۴.
- سلیمان پور، م. (۱۳۸۵). بررسی موانع و مشکلات نیل به رویکرد کارآفرینی در آموزش عالی کشاورزی از دیدگاه دانشجویان دوره های تکمیلی استان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران.
- طهماسبی گنجور، ط. و لبافی، ع. ا. (۱۳۸۴). تعاون و تأثیر آن بر بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاه. مجله کار و جامعه، شماره ۶۳، ۲۱-۲۳.
- عزیزی، ب. و حسینی، م. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر در توسعه روحیه و مهارت های کارآفرینی در میان دانشجویان سال آخر دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران. مجله علوم کشاورزی ایران، شماره ۲، ۲۴۱-۲۵۱.
- غیاثوند غیاثی، ف. و فرج اله حسینی، س. ج. و حسینی، س. م. (۱۳۹۱). تحلیل عامل های مؤثر بر توسعه کارآفرینی تعاونی های کشاورزی. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۲۰، بهار ۱۳۹۱.
- مقصودی، ط. و جهانبانی، م. (۱۳۸۹). بررسی راهکارهای توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی شهرستان اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر.

Kolb, G., & Bomess. A. (2004). Values and entrepreneurship in the Americas. in R. Swedeberg (ed.), Entrepreneurship, Oxford Management Reader. New York: Oxford University Press.

Ehrmann, S., & Breiteneker, V. (2005), Supporting women in enterprise in Vietnam: impact of Start Your Business (SYB) training on women entrepreneurs in Vietnam, Hanoi, ILO. Geneva: IFP/SEED- WEDGE.

Malek Mohammadi, I., Sabouri, M. S., Ghasem, H., & Mohammadi Malayeri, M. (2011). *The role of agricultural cooperatives in entrepreneurship promotion (Case Study of Agricultural Cooperatives in Tehran)*. Proceeding of 1st International Conference on Cooperative Social. Economic and Cultural Capabilities. 16-17 April. Kish.

Effective Economic Factors in Entrepreneurship Development of Agricultural Cooperatives in Tehran Province

M. Nazarian^{1*}, *M. Hosseini*²

Received: 16/04/2014   Accepted: 11/09/2015

Abstract

The main purpose of this research was to investigate the effective economic factors in entrepreneurship development of agricultural corporations in Tehran province. The research method was descriptive-correlation. The population included 260 members of agricultural cooperatives in Tehran province. A sample of 260 individuals was selected by using Cochran formula. The main research tool was a questionnaire and its validity was confirmed by a panel of experts. The reliability of the questionnaire was measured by measuring the Cronbach alpha $\alpha=0.92$. The research dependent variable was entrepreneurship development of agricultural cooperatives. The results of the study showed that the majority of the respondents (40.4%) believed that the effect economic factors in entrepreneurship development of agricultural cooperatives was at a high range and the most important economic factor in developing entrepreneurship of agricultural cooperatives included transparent economical activities and appropriate tax regulations.

Keywords:

Agricultural Cooperatives, Entrepreneurship, Entrepreneurship Development

---

1. Former Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran

*Corresponding Author

E-mail: mnazarian42@yahoo.com

2. Professor, Department of Agricultural Extension and Education, University of Tehran, Iran